

Mit számít?

Gombocz-ösztöndíjasok pályájukról

Immár húsz éve, 1974-ben kezdte meg tanulmányait az első *Gombocz István* ösztöndíjas az Amerikai Egyesült Államokban, az Ohio állambeli Kenti Állami Egyetem (Kent State University, KSU) Könyvtártudományi és Informatikai Tanszékén (School of Library and Information Science). Tizenkilenc magyar könyvtáros tanult azóta Kentben. Az ösztöndíj elnyeréséért a Magyar Könyvtárosok Egyesületénél kellett (és kell ma is) pályázni. Az utóbbi években a Gombocz Ösztöndíj az Amerikai Egyesült Államok kormánya által is támogatott Fulbright csereprogram része lett.

Kérdőíves felmérést készítettünk annak felderítésére, hogy miként ítélik meg az egykori ösztöndíjasok kenti tanulmányaik hatását szakmai fejlődésük, szemléletük változása és pályájuk alakulása szempontjából. (A kérdőívet lásd az 1. sz. mellékletben.) Tizenhat kitöltött kérdőívet kaptunk vissza. Ez a potenciális válaszadók 88,88%-a. (Az egyik ösztöndíjas, *Kiss Árpád* ugyanis időközben sajnálatos módon elhunyt). A válaszadók közül csak egy fő nem dolgozik könyvtári-információs területen. Hárman főállásban tanítanak könyvtárosképző intézményekben, hatan egyéb munkájuk mellett tanítanak is. Négyen nem rendelkeznek itthoni könyvtárosi végzettséggel, ők tehát ilyen irányú (ma már a Közalkalmazotti Törvény és a kapcsolódó előírások folytán elengedhetetlenül szükséges) végzettséget Kentben szereztek meg.

A képzés szintje és időtartama. A Kentben megszerzett végzettség egyébként az idő változásával módosult, hiszen a korábban végzettek (a válaszadók közül ketten) MLS (Master of Library Science) képzésben vettek részt, később az alapképzés helyett egy, már könyvtárosi, vagy azzal ekvivalens egyetemi végzettséget, valamint legalább három éves könyvtári gyakorlatot feltételező továbbképző, ún. hatodéves képzésben volt a kiutazottaknak részük.

A Gombocz-ösztöndíjasok 9–12 hónapot töltöttek az Egyesült Államokban, ebből 8–11 hónapot, azaz 2–4 szemesztert jelentettek tanulmányaik. Egyetlen ösztöndíjas töltött kint 2 évet, 6 szemesztert tanulva. Az ő esetében beszélhetünk a végzés utáni amerikai munkavállalásról, hiszen a második évet tanársegédként dolgozta-tanulta végig.

Az oktatás tartalma. A hallgatott tárgyak felsorolásának pontossága ugyan változik kérdőívenként, de leszűrhető belőlük, hogy szinte mindenki részt vett könyvtárgépesítési kurzuson. Bizonyára a jövőben is lesz mit tanulnunk az amerikai tapasztalatokból, de korábban idehaza egyáltalán nem találkozhattunk számítógépes könyvtári rendszerekkel, tehát nem igazán kell magyaráznunk, miért volt olyan népszerű ez, a gépesítés elméletét és gyakorlatát közelebb hozó tantárgy.

Hasonlóan népszerű volt a magyar hallgatók körében a tudományos kutatás

módszereivel megismerhető tárgy. Ilyen összeállításban és tömörségben idehaza nem tanulhatunk ezekről a dolgokról, különösen ha figyelembe vesszük, hogy a tárgy egyik súlyponti kérdése a pályázatok készítésének módszertana, ami az utóbbi néhány évben itthon is „mindennapi kenyere” lett a könyvtárosoknak. Jónéhányan látogatták a tájékoztatás elsősorban amerikai forrásaiba bevezető órákat, ami szintén aligha véletlen, ha figyelembe vesszük a referenz munkának az amerikai könyvtári életben betöltött kiemelt és a hazainál jóval nagyobb szerepét. Bár számszerűen kevesebbeket érint, meg kell említenünk az etnikai kisebbségek kiadványaival és könyvtáraival foglalkozó kurzust, hiszen ez a KSU könyvtári tanszékének specialitása és itt Közép-Európában joggal kelt érdeklődést.

A „modernebb időkben” sokan hallgattak információtechnológiát, online irodalomkutatót és az Information Science tárgyat, amely az idehaza is vitatott nevű informatika (vagy nevezzük dokumentációnak) elméletébe avat be.

Már az „egyszerű” könyvtárosi (MLS) végzettség idején is lehetőség volt a College Teaching felvételére, amivel igen sokan éltek, mert a tanítási gyakorlat mellett többek között lehetővé teszi kurzusszerűen fel nem vett órák látogatását.

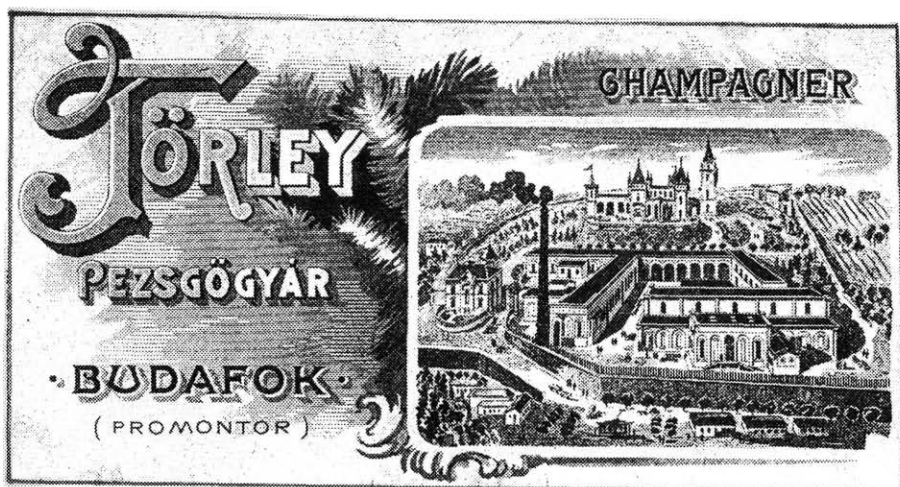
A tanulmányok haszna és presztízse. Természetesen eltérések mutatkoznak abban a tekintetben, ki mely tárgyakat ítélte a leghasznosabbnak, összességében azonban a fent említett tárgyak szerepelnek ezen a listán, csupán a tájékoztatás és az etnikai könyvtárügy kapott közülük kevesebb „szavazatot”.

A „Milyen időtávlatban tudta ezeket hasznosítani?” kérdés két kérdést rejtett magában: „Milyen hamar?” „Milyen sokáig?”. Volt, aki csak az előbbi, volt aki az utóbbi vonatkozásban válaszolta meg ezt a kérdést, volt aki mindkét dimenziót figyelembe vette. A számítógépes ismeretek például egyrészt gyorsan avultak, másrészt sokak esetében csak később jöttek létre a hasznosításukhoz szükséges körülmények. Az utóbbi igaz a könyvtárgépesítés és információtechnológia esetében is.

A fenti kérdésre általában válaszolók közül ketten úgy gondolják, hogy szinte azonnal tudták a megszerzett ismereteket hasznosítani. Öten ma is hasznosítják napi munkájuk során a megszerzett ismereteket. Van azonban olyan is, aki a ténybeli tudás elavulását mintegy másfél évre teszi. Egy másik vélemény szerint „A szemlélet egy életre szól, az ismeretek kb. 10 évig használhatók”. Végül akadt olyan is, aki úgy gondolja, „kellett egy-két év, amíg sikerült kibontani, rendszerezni a tanultakat.”

„Változott-e szakmai irányultsága a hazatérés után?” Erre a kérdésre igen sok igen-nem válasz érkezett. Öt nemleges választ nem számítva a legtöbben érzékelik az irányultság megváltozását. A részletesebb választ adó nyolc ösztöndíjas közül öten említik, hogy elkezdtek tanítani, de az új szakmai részterületek felé fordulást is többen említik.

A megkérdezettek közül nyolcan voltak olyanok, akiket hazatérésük után előléptettek. Ennek időtávlatja változó. A közvetlenül vagy a hazatérést követő 6 hónapon belüli előléptetések száma öt. Az ösztöndíjnak ebben játszott szerepét sokféleképpen ítélik meg a volt ösztöndíjasok. Volt, aki szerint ez szempont lehetett, de nem tudja mekkora. Más egyáltalán nem tudja megítélni. Akad olyan is, aki nem tulajdonított az ösztöndíjnak ebben szerepet. Négyen viszont jelen-

tősnek (nagynak, döntőnek) ítélik ezt a befolyást. Nyilván sok esetben az ösztöndíjpályázatok munkahelyi támogatásában is szerepet kaptak az előléptetési tervek, ahogy ezt az egyik válaszadó meg is jegyzi.

Az előléptetésben nem részesültek válaszai között egy olyan is akadt, amelyik negatív tényezőnek tekintette az ösztöndíjat, igaz szakmai jelentőségét kiemelte.

Öten válaszoltak az előrelépésük mértékének megítélésére vonatkozó kérdésre, legtöbbjük igen szűkszavúan. Hárman egy-egy lépcsőfokkal léptek feljebb, egy válaszadó jelentősnek ítélte előrelépését. Csupán két részletesebb választ talá-lunk ennél a pontnál. Mindkettő a hazatérés utáni (szintén egy lépcsőfokot jelentő) előléptetéssel járó megnőtt felelősséget taglalja.

A hazatérés utáni előléptetés ténye iránt érdeklődő kérdésre adott egyik vá-lasz jól jellemzi sokak helyzetét: „Nem léptettek elő, de rövidesen munkahelyet változtattam.” Öten vannak ugyanis azok, akik hazatérésük óta nem változtattak munkahelyet. A változtatás időtávlatla különböző. Hárman három hónapon be-lül, egy ösztöndíjas egy éven belül változtatott munkahelyet, a többiek esetében két évig vagy annál is hosszabb ideig maradtak korábbi munkahelyükön.

A változtatás indokai eléggé szűkszavúak és nehezen tipizálhatók, de főként a korábbi munkahely perspektívtlanságát vagy az új hely adta nagyobb kihívást, távlatot említik.

A munkahelyükön maradók közül ötöt hazatértük után előléptettek, tehát az elismerés hiánya jelentős motiváló tényező lehetett az előbb-utóbb új munkahe-lyet keresőknél.

A következő két kérdés még mindig a presztizs változását kutatja: „jelentett-e egyéb presztizs-növekedést a Gombocz Ösztöndíj elnyerése?” és „jelentett-e egyéb presztizs-növekedést a Gombocz Ösztöndíj sikeres elvégzése?” egy vá-laszadó mindkét kérdésre nemleges választ adott és hozzáfűzi, hogy legfeljebb irigy-séget váltott ki az ösztöndíj elnyerése. Egy másik ösztöndíjas csak a sikeres el-végzést érezte presztizsnövelő tényezőnek. Egy válaszadó inkább pozitív hatást vél felfedezni, de úgy érzi, nem tudja jól megítélni az ösztöndíj hatását. A pusztá igen válaszok mellett érdemes kiemelnünk és általánosítanunk néhány vélemény

egy-egy elemét. A presztizs növekedésének nincsen formális mércéje, hanem például a kapott feladatok súlyán mérhető le és elsősorban hosszabb távon mutatkozott meg.

Az ösztöndíjas munkahelye, sőt az egész szakma presztizse is növekedett ezzel. Az amerikaiak szemében a Fulbright ösztöndíjasság ténye is presztizsnövelő tényező.

Nem találunk közvetlen összefüggést az ösztöndíj és a tudományos fokozatok esetleges megszerzése között. (Az ösztöndíjasok névsorát és jelenlegi beosztását a 2. sz. melléklet tartalmazza.)

Tapasztalatszerzés az egyetemen kívül. Az ösztöndíjasok közül mindössze ketten nem vettek részt valamilyen tanulmányúton, vagy konferencián. Magánemberként – nyilván ki-ki lehetőségei függvényében – minden ösztöndíjas kihasználta azt a lehetőséget, hogy „ha már Amerikában van” tájakat, városokat ismerjen meg. A szakmai és magánszervezésű utak úticéljaira, valamint az előbbieik során meglátogatott intézményekre és tanulmányozott témákra rákérdeztünk ugyan, de a rendkívüli változatosság arra készítetett bennünket, hogy ezeket nem részletezzük. A kérdőívek tanúsága szerint az ösztöndíjjal kapcsolatban nyolcan összesen 14 írást publikáltak (3. sz. melléklet)

Szakmai kapcsolatépítés, barátságok. Személyes és szakmai kapcsolatok kiépítésére és fenntartására is módot adott a Gombocz-ösztöndíj. Nem elemezzük a kapcsolatok mélységét, de tény, hogy ezek a legtöbbször megvannak, legyen szó egykori tanárokról vagy diáktársakról.

„Milyen élményt adott a kint eltöltött idő?” Erre a kérdésre néhány szűkszavú választ kaptunk. „Jelentős”, „Maradandó” voltak az élményt minősítő jelzők. A

kevésbé szűkszavú válaszok a következők: „Küzdelmes volt, de megérte.” „Nagyon jól éreztem magam. Sok érdekes emberrel ismerkedtem meg.” „Meghatározó volt életem további alakítása szempontjából.” „Életem legnagyobb élménye.” „Óriási, fantasztikus, az egész életemet meghatározó élmény volt.” Ketten is említik a kinti magyarokkal való kapcsolat fontosságát, amit annál is inkább ki kell emelnünk, mert a Gombocz-ösztöndíjasok közül többen is tanítottak magyar nyelvet a KSU-n.

Az élmények meghatározó jellegét talán legjobban néhány részletesebb válasz mutatja meg jól: „Ismerkedni (és nem megismerni) egy más országgal és különböző emberekkel, mindig óriási élmény. Ma is felélednek az élmények, ha olyan képet látok, ahol jártam annak idején.” „Szakmai és személyes élményt egyaránt jelentett. Szélesebb látókört, nyitottságot. Rengeteg ismeretet nyújtott nemcsak a szervezett oktatási forma, hanem az élet az USA-ban.” „Mind szakmailag, mind egyéb tekintetben nagy élményt jelentett a kinttartózkodás. Sok hasznosíthatót tanultam a munkámhoz, közben pedig alkalmam volt megismerkedni egy más életstílussal, gondolkodásmóddal. Viszonylag könnyen sikerült beilleszkedni az ottani életbe, persze azzal a tudattal, hogy ez csak ideiglenes a számomra.” „Meghatározó élmény – szakmai ismeret és mentalitás formáló, személyiség formáló hatása rendkívül fontos volt. Elindított egy új kutatási területen. Felértékelődött a saját kultúránk és annak értékei a világ tükrében.” „Igen fontos, hogy az ösztöndíj lehetőséget adott az amerikai könyvtári szemlélet és az egész életmód jobb megismerésére, mert csak így ítéltethjük meg, mi az, amit az itthoni gyakorlatban is hasznosítani tudunk, és miben kell inkább európai mintákat követnünk.” „Fantasztikus élettapasztalatot, tágult látókört, barátságokat, ismeretségeket. Nyelvtudást, magabiztosságot, önállóságot. Szakmailag igen kevés újat adott, gyakorlatban többet, és főleg azt, hogy az ember most már tudja, mi mit jelent a valóságban. Számomra gyökeres személyiségbeli változtatásokat is jelentett.”

Jónéhányan megválaszolták a „Mit tudna még hozzáfűzni?” kérdést is. Íme a válaszok: „Végre tudok angolul beszélni.” „Hálás vagyok a lehetőségért.” „Aki teheti, használja ki ezt a lehetőséget! Meggyőződésem, hogy még ma is számtalan szakmai újdonsággal lehet kint megismerkedni, olyanokkal, amelyekre az itthoni viszonyaink között még várni kell.” „Bár a kenti egyetem nem tartozik a leghíresebbek közé, az ösztöndíj a szemléletformálásban hihetetlenül nagy eredményeket hozhat. Tulajdonképpen a nyelvtudás ellenőrzése és a limitált korhatár indokolt – az viszont más kérdés, hogy egyrészt a potenciális résztvevők felkészítésében, másrészt visszaérkezésük után szerzett készségeik hasznosításában a könyvtáros szakmának több igyekezetet kellene tanúsítania. Nem ártana, ha a magyarországi könyvtári vezetés is tanulna valamit az amerikai management ismeretekből.” „Rendkívül fontos lenne a tudást szinten tartó lehetőség, továbbképzésben való részvétel, éppen az amerikai társadalom szempontja miatt és az ott szerzett ismeretek elévülése 5–10 éven belül bekövetkezik. Az ismeretek karbantartása nem csupán az egyén érdeke, hanem a szakma számára is fontos.” „Semmiképpen sem engedheti meg a magyar könyvtárórsadalom magának, hogy elveszni hagyjon egy ilyen lehetőséget. Mindenképpen érdemes bárkinek is megpróbálni, kihívásnak sem rossz.” „Az ösztöndíj jelentős mértékben segítette a magyar könyvtárügy fejlődését”.

Bátányi Viola–Koltay Tibor

1. sz. melléklet

A kiküldött kérdőív

Név, jelenlegi munkahelye, jelenlegi beosztása, munkahelye a pályázat benyújtásakor, beosztása a pályázat benyújtásakor, hol dolgozott még?, Milyen beosztásban?, Magyarországi végzettsége: könyvtárosi-főiskola, egyetem; nem-könyvtárosi-főiskola-egyetem; milyen végzettséget (oklevelet) szerzett Kentben?, (A megfelelő aláhúzendó) MLS (Master of Library Science), Certificate of Advanced Study in Library Science, Certificate of Advanced Study in Library and Information Science; egyéb; Mennyi időt töltött az Egyesült Államokban?, ebből mennyi volt a tanulmányi idő?, hány szemesztert hallgatott?, mely tárgyakat hallgatott?, mely tárgyakat tartotta leghasznosabbnak és miért?, melyek voltak azok az ismeretek, készségek, szemléletének új vonásai, amelyeket hazatérése után a gyakorlatban hasznosítani tudott?, milyen időtávlatban tudta ezeket hasznosítani?, beosztása a hazaérkezés után, előléptették-e a hazatérés után; ha igen, mikor?, véleménye szerint mekkora volt ebben az ösztöndíj szerepe?, mennyivel magasabbnak ítéli meg a hazatérés utáni megváltozott posztját?, változtatott-e munkahelyet a hazatérés után?, ha igen, mikor, miért; tudományos fokozata (egyetemi doktorit is ideértve) a hazatérés előtt; tudományos fokozata (egyetemi doktorit is ideértve) a hazatérés után, nőtt-e a fizetése a hazatérés után, ha igen, jelentős volt-e az emelkedés, jelentett-e egyéb presztizs-növekedést a Gombocz Ösztöndíj elnyerése, jelentett-e egyéb presztizs-növekedést a Gombocz Ösztöndíj sikeres elvégzése, változott-e szakmai irányultsága a hazatérés után (pl. más szakterületre tért át, elkezdett tanítani stb.), mennyiben segítette későbbi előmenetelét egyéb tekintetben az ösztöndíj, publikált-e valamit ösztöndíjas tanulmányaiból?, van-e szakmai, vagy privát kapcsolata a Kentben megismert tanárokkal, hallgatókkal?, milyen szakmai rendezvényeken, konferenciákon vett részt kinttartózkodása alatt?, volt-e tanulmányúton?, ha igen, hol volt?, mit tanulmányozott?, dolgozott-e a kenti végzés után, hazatérése előtt az Egyesült Államok valamenyik könyvtárában, információs intézményében?, ha igen, hol?, mennyi ideig, milyen beosztásban?, Hol járt magánemberként ösztöndíja idején, vagy közvetlenül azt követően (a hazatérést megelőzően) az Egyesült Államokban és a szomszédos országokban, milyen élményt adott a kint eltöltött idő?, mit tudna még hozzáfűzni?

2. sz. melléklet

Gombocz István (Fulbright) ösztöndíjasok névsora és jelenlegi beosztása

1974/1975. *Dr. Kovács Iлона* osztályvezető, Országos Széchényi Könyvtár, Hungarika Dokumentációs osztály, Budapest; 1975/1976. *Jablonkay András* egyetemi tanársegéd, Kossuth Lajos Tudományegyetem Informatikai tanszék, Debrecen; 1976/1977. *Szántó Péter* könyvtárigazgató, Országos Műszaki Könyvtár és Információs Központ, Budapest; 1977/1978. *Dr. Rónai Tamás* Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ Oktatási osztály munkatársa, Budapest; 1978/1979. *Hegedűs Péter* könyvtárigazgató, Nemzetközi Valutaalap és Világbank közös könyvtára, Washington, D.C. USA (1995-ig tartó megbízás, előtte az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatóhelyettese

volt); 1979/1980. *Kiss Árpád* – 1993-ban elhunyt; 1980/81. *Stiegrád Gábor* osztályvezető, Országos Műszaki Könyvtár és Információs Központ Programozási osztály, Budapest; 1981/1982. *Szabó Sándor* Könyvtári és információs szakértő, könyvtárvezető British Council, Budapest; 1982/1983. *Dr. Pálvolgyi Mihály* főiskolai docens Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, Könyvtári és Informatikai Tanszék, Szombathely; 1983/1984. *Dr. Gombocz István* egyetemi tanár, University of Illinois USA; 1984/85. *Novák István* Országos Széchényi Könyvtár, Könyvtártudományi és Módszertani Központ Munkatársa, Budapest; 1985/1986. *Téglási Ágnes* főiskolai tanársegéd, Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, Könyvtári és Informatikai Tanszék, Szombathely; 1986/1987. *Rónai Iván* tájékoztatási igazgató, Országgyűlési Könyvtár, Budapest; 1987/1988. *Báttonyi E. Viola* tudományos titkár, Országos Széchényi Könyvtár Nemzetközi és Kulturális Kapcsolatok Irodája, Budapest; 1988/1989. *Dr. Faragó Tamás* tanszékvezető, egyetemi docens, Miskolci Egyetem Történettudományi és Művelődéstörténeti tanszék, Miskolc; 1989/1990. *Dr. Murányi Péter* főiskolai adjunktus, Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola, Könyvtári és Informatikai Tanszék, Szombathely; 1990/1991. *Vadász Ágnes* osztályvezető, Országos Találmányi Hivatal, Budapest; 1991/1992. *Dr. Koltay Tibor* igazgató, Gödöllő; 1992/1993. *Varga Katalin* csoportvezető, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest.

3. sz. melléklet

A Gombocz-ösztöndíjasok publikációi

Faragó Tamás: Amerikai egyetemi könyvtárak egy magyar használó szemével. Könyvtári Figyelő, 35. évf. 5–6. sz., 1989., p. 587–594, Ösztöndíjjal Amerikában

1. rész. Könyvtári Híradó, 34. évf. 2. sz., 1990., p. 9., Ösztöndíjjal Amerikában 2. rész. Könyvtári Híradó, 34. évf., 3. sz., 1990., p. 9–10.; *Koltay Tibor*: CD-ROM és Macintosh: a Kenti Állami Egyetem könyvtári tanszékén. Könyvtári Figyelő, 38. évf., 1992., p. 701–703.; Gombocz Scholarship: Waht's that? From the experiences of a health sciences librarian. Health Information and Libraries, 3. évf., 3. sz., 1992., p. 173–177.; Könyvtárosképzés Kentben. Egy év tapasztalataiból. Orvosi Könyvtáros, 32. évf., 3. sz., 1992., p. 201–211. *Kovács Ilona*: Az amerikai könyvtárak magyar szemmel. Könyvtáros, 26. évf., 4. sz. 1976., p. 206–209; Tapasztalatok az amerikai könyvtárosképzés köréből. Könyvtári Figyelő, 22. évf., 1–2. sz., 1976., p. 156–161.; *Pálvölgyi Mihály*: Az amerikai könyvtárosképzés. Könyvtáros, 34. évf., 8. sz., 1984., p. 473–479.; *Rónai Tamás*: A Kenti Egyetemi Könyvtárról. Könyvtári Figyelő, 25. évf., 2. sz., 1979., p. 170–178.; Az amerikai könyvtárak együttműködéséről. Könyvtári Figyelő, 26. évf., 1. sz. 1980., p. 65–170.; *Szántó Péter*: Nem az iskolának, az életnek tanultunk. A kenti könyvtárosképzés egy tapasztalata. Könyvtári Figyelő, 26. évf., 2. sz., 1980., p. 196–205.; *Téglási Ágnes*: Számítógépek az olvasók szolgálatában a Kenti Állami Egyetem Könyvtárában. Könyvtári Figyelő, 35. évf., 5–6. sz., 1989., p. 595–602.

Pályázat könyvtári szolgáltatások fejlesztésére

1993. októberében látott napvilágot a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* hasábjain a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségének pályázati felhívása, melynek célja az volt, hogy „ösztönözze és elismerje a könyvtárosok erőfeszítéseit szolgáltatásaik fejlesztésére”.

A bírálóbizottság (*Tóvári Judit, Hajdú Ágnes és Celler Zsuzsanna*) munkájának összefogására engem jelölt ki, ezért kötelességemnek tartom, hogy tevékenységünkről beszámoljak, és arról, hogy a döntéskor milyen alapelveket tartottunk szem előtt.

Összesen 28 db. – igen különböző – pályamunka érkezett. Ezek a művek a témakörök széles skáláját ölelik fel, mindegyik a maga területén igen érdekes anyag. A pályázatok nagy többsége alaposan kidolgozva került elénk, elenyésző számban pedig néhány kézírásos sorban leírva azt a tényt, hogy milyen nagy szükség van az adott könyvtárnak segítségére.

A szerzők tehát általában a benyújtott anyagot átgondoltan készítették el, melyből erősen érezhető, hogy nagy emberi munka és találékonyság áll a háttérben, a beküldött pályázat csak a jéghegy csúcsáról ad pillanatképet.

A nyertes pályaművek kiválasztásakor alapelvünk az volt, hogy olyan fejlesztést mutasson be, amely példaként állhat más – hasonló jellegű – könyvtárak előtt, és ugyanúgy, vagy kis módosítással átvehető legyen az új szolgáltatás. Sok, honorálásra érdemes pályázat érkezett, melyekből igen nehéz volt a választás. Ülésünk végére mégis teljes egyetértésben voltunk arra vonatkozóan, melyik pályázat kapjon díjat. Sorrendet nem állítottunk fel, mert úgy gondoltuk, hogy

mind a négy pályázat hozzávetőleg azonos színvonalú. Az MKE elnöksége úgy határozott, hogy ennek megfelelően az MKM-től erre a célra érkezett 100 000 Ft-ot kiegészíti saját költségvetéséből 20 000 Ft-tal, így mind a négy pályázat 30-30 ezer forintos jutalomban részesül, melyek a következők:

– Hódmezővásárhelyi Németh László Könyvtár (*Almási István* könyvtárigazgató) (Németh László állandó kiállítás a könyvtárban, mely egyben a város kulturális életének formálásához is hozzájárul).

– Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (*Katsányi Sándor* főosztályvezető) (más, régi épülethez kötött könyvtárak számára sem érdektelen – a FSZEK-ben kialakított szabadpolccal – a tartalmilag, technológiailag megújított szolgáltatás).

– Szerencsi Városi Kulturális Központ Gyermekkönyvtára (*Kacsik Marianna* és *Somplákné Karaffa Katalin*) (igényes, szórakoztatva nevelő folyóiratot adnak ki „Kölyöklap” címmel, mely egyben olcsó és ötletes).

– Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár (*Gellér Ferencné, Burai István*) (megyei könyvtári szinten is példamutató, amit a számítógép alkalmazás, azaz a könyvtári tevékenységek és az információ-visszakeresés gépesítése terén tettek, a pályázat ezt a folyamatot mutatja be).

Sok olyan mű érkezett, mely egyáltalán a számítógép alkalmazását, vagy egy új program bevezetését mutatja be az adott könyvtárban. A leírásokból kitűnt, hogy minden egyes könyvtár más és más programot vásárolt, vagy fejlesztett, illetve fejlesztetett ki, mely sajnos, – gyakori hazánkban.

Iskolai könyvtárakból is érkeztek pályaművek. Pl. a Páneurópai Általános Iskola 1993-ban nyitotta meg új könyvtárát. A pályázatban megfogalmazott alapelvek szerint kellene dolgoznia minden iskolai könyvtárnak. Több általános, közép- és főiskola könyvtárosa számolt be a számítógép bevezetéséről.

Legtöbbször a pályázatukat azért adták be, hogy további anyagi segítséget kaphassanak a szolgáltatások minőségének javításához. Sajnos, ezen pályázat célja más volt: az új szolgáltatást kifejlesztő munkatársak megtalálása és a legjobbak elismerése.

Több számítógépes szolgáltatás nagyon tetszett, mint pl. a KLTE Egyetemi és Nemzeti Könyvtár az Internet hálózatba bekapcsolt online multimédia szolgáltatása, vagy a DATE Állatorvostudományi Kar Könyvtárának a felhasználóra irányuló személyi adatbázisai.

Nagy hatást tett a bírálóbizottság tagjaira a „Fénymásoltatás? A falu könyvtárában” c. pályázat is. Példamutató munkát végeztek a könyvtárosok, míg annyi támogatót tudtak szerezni, hogy egy jó minőségű fénymásológépet tudtak venni, így már nem kell elutazni fénymásoltatni. Ez az új szolgáltatás olyan embereket is behoz a községi könyvtárba, akik egyébként nem jönnének, de ha már itt vannak, a könyvtár egyéb szolgáltatásait is igénybe veszik.

Kaptunk a pályázatokat általában jellemezni kívánó őszinte szavakat is. Idézem: „Pár éve egyik legfontosabb olvasmányunk azon felhívások tanulmányozása lett, amelyek segítségével a legkülönbélebb területeken tudunk pályázatot benyújtani annak reményében, hogy falunk, tanítványaink lehetőségét növeljük... mert sokféle ajtón próbáltunk kopogtatni az elmúlt években, s ebből örömlünkre lett is gyermekeinknek új könyv, az olvasótábornak kirándulás, múzeumlátogatás, színházi előadás...” (Komon Lászlóné, Csabdi).

Egyéni véleményem az, hogy egyrészt szomorú, hogy az érdemi munkától elvonja a figyelmet a sok pályázat, másrészt jó, hogy ilyen kezdeményezőképes könyvtárosok, igazgatók léteznek mint amiről beszámol ez a „szabálytalan” pályázat, mert amíg ilyen emberek is vannak, addig nem félttem az országot.

Az érdekesség kedvéért néhányat a pályázatok további témaköreiből is az alábbiakban felsorolok: tankönyvtár kialakítása, működtetése; iskolai könyvtár tevékenysége az óvodások könyvtári kultúrájának fejlesztése érdekében; videószerkezetek, vetítések bevezetése, mellékelve az éves program; intézeti könyvtárban az állomány megóvása érdekében a zárhatóság megoldása volt az előrelépés; ÁMK környezetvédelmi programjához kér támogatást; iskolai és közművelődési fiókkönyvtár összefogása a település kulturális életének fejlesztése érdekében stb. ...

Dr. Celler Zsuzsanna

